

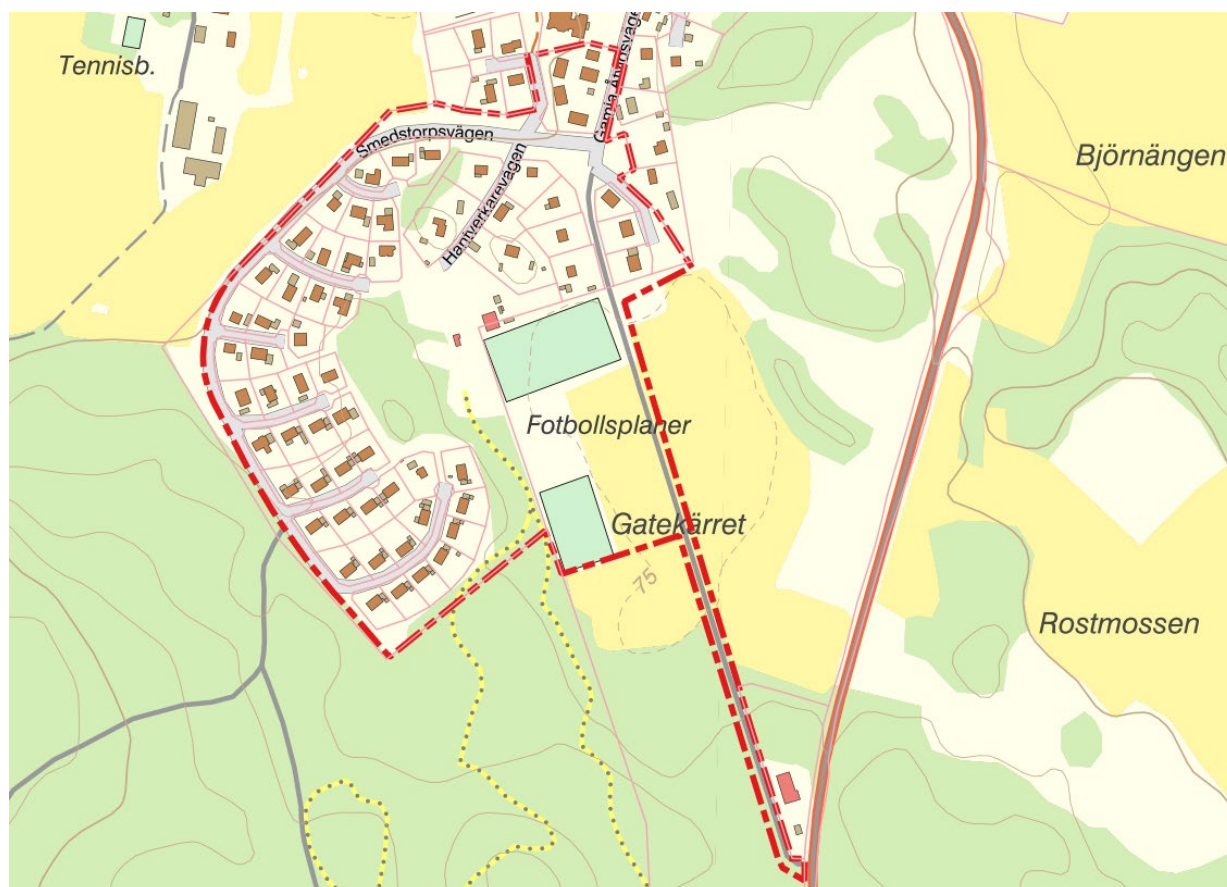
Inventering av naturvärden i Björsäters södra del

Utförd av Kenneth Winroth, maj 2024
Kommunekolog, Åtvidabergs kommun

1. Beskrivning av området

Inventeringsområdet ligger i den södra delen av Björsäters samhälle. Inom området finns många villatomter och ett stort aktivitetsområde med fotbollsplaner, lekplats och discgolfbana. Centralt finns ett lite större blandskogsområde. I övrigt utgörs inventeringsytan av några mindre områden av naturmark samt åkermark. Området är utpekad som värdenätverk i grön infrastruktur för gräsmarker och ädellöv. Inventeringsområdet ingår även i riksintresset för naturvård, Eklandskapet mellan Linköping-Åtvidaberg.

Karta 1. Avgränsning av inventeringsområdet (röd streckad linje).

2. Metodik och avgränsning av området

Inventeringsområdet (karta 1) inventerades 2024-05-02 och 2024-05-15. Anledningen till inventeringen är att en ny detaljplan ska tas fram för området. Hela inventeringsområdet har med avseende på biologisk mångfald inventerats efter biotoper och nyckelelement viktiga för biologisk mångfald. Biotoperna har sedan delats in i delområden och bedömts med avseende på positiva egenskaper gentemot biologisk mångfald och bedömts efter en fyrgradig skala:

- Klass 1 – högsta naturvärde
- Klass 2 – högt naturvärde
- Klass 3 – påtagligt naturvärde
- Klass 4 – visst naturvärde

Inventeringen har däremot inte varit så pass genomgripande att de faktiska arterna inom nyckelelementen och biotoperna har identifierats mer än på ett övergripande plan. Förekomst av invasiva arter har noterats.

Sökning på Artportalen genomfördes 2024-05-03 för perioden 2000-2024 för att bredda kunskapen om rödlistade arter och naturvårdsarter i inventeringsområdet. Flera arter finns noterade för perioden där ekoxe och spillkråka (NT) är de mest intressanta arterna. Information har inhämtats från Östgötakartan 2024-05-03 avseende kända naturvärden, skyddade områden och relevanta riksintressen.

Nyckelelement kan exempelvis utgöras av gamla träd eller träd med håligheter, småvatten, stenrösen etc. medan biotoper kan utgöras av gräsmarker, bäckar, större vatten, träddungar och skogsmiljöer. Gällande träd görs en bedömning av grovlek och hållighet enligt följande:

Träd med potential – träd med möjlighet att stärka naturvärdena i närområdet knutna till arten.
Gammalt träd – träd med strukturer som visar på hög ålder alternativt förekomst av naturvårdsarter eller ovanliga arter.

Hålstadium 4 – ihåligt träd där hållighetens ingång är minst 5 cm i diameter.

Hålstadium 5 – ihåligt träd där hållighetens ingång är minst 15 cm i diameter.

Hålstadium 6 – ihåligt träd där hållighetens ingång är minst 30 cm i diameter.

Hålstadium 7 – ihåligt träd med mycket långt gången hållighet, mulmen (det lösa materialet inuti ihåliga träd), är till största del konsumerad.

a/b – beteckning b anger att hålligheten når ned till marken, beteckning a anger att hålligheten inte når ned till marken. a/b anges för hålstadium 4-6.

Området har även inventerats efter biotoper som omfattas av det generella biotopskyddet (7 kap 11§ miljöbalken).

2.1 Förklaring av rödlistade arter och naturvårdsarter

Rödlistade arter är arter vars populationer minskar, har små geografiska utbredningsområden eller har små populationer och därmed löper en risk för att dö ut inom Sveriges gränser. Rödlistekategorin uppdateras vart femte år. Vid uppdateringarna kan nya arter tillkomma, falla bort eller byta kategori inom rödlistningen beroende på hur trenden för arten och kunskapen om arten förändras. I och med att populationsminskning är ett av kriterierna kan arter som är vanligt förekommande ändå klassas som rödlistad på grund av en stark nedgång. Dessa arter kan vara rödlistade utan att de är en indikation på höga naturvärden.

De rödlistade arterna klassificeras enligt följande:

NT – Nära hotad (Near threatened), detta är det lägsta steget av rödlistning

VU – Sårbar (Vulnerable)

EN – Starkt hotad (Endangered)

CR – Akut hotad (Critically endangered), detta är det högsta steget av rödlistning

Dessutom finns DD (Data deficient) för arter där kunskapsläget inte är tillräckligt för att bedöma rödlistestatus.

Naturvårdsarter är ett samlingsbegrepp som består av rödlistade arter, lagskyddade arter (anges med §), arter som signalerar höga naturvärden (signalarter) eller är utmärkande för specifika biotoper, så kallade naturtyper inom Natura 2000. Dessa arter indikerar att ett område har höga naturvärden.

3. Resultat

Inventeringsområdets totala storlek uppgår till dryg 15 ha. Största delen av området har låga naturvärden idag då det utgörs av tomtmark och klippt gräsmatta inom aktivitetsområdet. Dock noterads ett område med högre naturvärde samt några träd som har naturvärden idag samt några med potential. Inom området förekommer ett litet område som skulle kunna utgöra en bra lokal att anlägga en mindre våtmark/småvatten på.

Karta 2. Presentation av resultat från inventeringen med löpnummer för de olika objekten. Blåstrerad yta – Klass 4 – visst naturvärde; Lilastreckad yta – potentiellt område för våtmark/småvatten; Röd prick – träd med hållighet, Grön prick – träd med potential; Rött kors – invasiv art. Se även tabell 1 för sammanfattad beskrivning av förekommande objekt.

Tabell 1. Förekommande naturvärden, biotopskyddade objekt, rödlistade och invasiva arter samt träd med förhöjda naturvärden.

Löpnummer	Typ	Namn
1	Naturvärde klass 4	Blandskogsdunge
2419	Träd med potential	Ek (BHD 8,5 dm)
2420	Träd med potential	Ek (BHD 7 dm)
2421	Träd med potential	Ek (BHD 8 dm)
2422	Träd hålstadium 4	Ek (BHD 12 dm)
2423	Träd hålstadium 4	Apel (BHD 7 dm)
	Invasiv art inom område 1	Snöbär

3.1 Delområde 1

Blandskogsdunge

1 ha

Klass 4 – visst naturvärde

Naturvärdesbedömning

Gradering av biotopen:

vanlig biotop

Biotopens ekologiska funktion:

något förhöjd ekologisk funktion

Biotopens tillstånd:

mellan bra och dåligt tillstånd

Biotopvärde:

visst biotopvärde

Artvärde:

visst artvärde

Delområdet har ett naturvärde knutet till områdets rika inslag av ek i varierad grovlek upp till ca 7 dm samt täta bestånd av hassel i varierad ålder. Värdet av eken förstärks då området ligger inom Eklandskapet. Utöver det finns en riklig tillgång till grov död ved i olika nedbrytningsstadier, både stående och liggande.

Bild 1. TV, vy över norra delen. TH, bild från den slutna delen i söder

Beskrivning

Delområdets norra del består av en flerskiktad blandskog med ek, asp, björk tall samt enstaka gran och fågelbär. Den södra delen domineras av ett slutet bestånd av hassel med inslag av ekar som står spritt i området. De grövsta ekarna är drygt 7 dm i diameter och tallarna är upp till ca 5 dm. I den mellersta delen står en asp med en stamdiameter på ca 7 dm med skorp bark. Vissa av områdets björkar börjar också få grov skorp bark vilket visar att träden böjar bli gamla. Hassel är vanligt förekommande i hela området och med mycket tätt bestånd i den södra delen. Området är blockrikt och har inslag av gläntor som ger en variation i den annars slutna miljön. I området står flera högstubbar av främst björk samt rikligt av liggande död ved. På den döda veden finns spår av både insekter och hackspettar. Vid inventeringen noterade krushättemossa på flera av hasselbuketterna vilket indikerar att området varit slutet under en längre tid. I fältskiktet finns arter som liljekonvalj, vitsippa, blåsippa, blåbär, gullviva. I Brynen finns inslag av blommande arter som nypon och yngre hägg.

De negativa delarna i området är förekomsten av vintergröna som delvis täcker upp till ca 10 kvm i gläntorna samt inslag av enstaka snöbär (invasiv art). Övriga negativa inslag är att området delvis används som deponi för trädgårdsavfall.

Nyckelelement i delområdet

I området finns flera nyckelelement som utgörs av liggande och stående död ved samt ett stenröse.

Skötsel för bevarande av naturvärden

Flera av ekarna i brynen frihuggs. Brynen röjs var 5:e år. I den södra delen bör hasselbeståndet glesas ut något. I området noterades upplag av trädgårdsavfall. Skyltar sätts upp för att informera om att det inte är tillåtet.

I övrigt lämnas området för fri utveckling.

Naturvårdsarter

Noterade i fält: Blåsippa (fridlyst), Gullviva (fridlyst), krushättemossa (signalart)

Noterade i artportalen: I nära anslutning till området har ekoxe (fridlyst) noterats, Spillkråka (NT, fridlyst)

Lagskydd

Fridlysta växter och djur (2007:845 Artskyddsförordningen)

Källor

I fält, artportalen

3.2 Ersättningsträd och träd som utgör nyckelelement

Träd 2419 och 2420

Dessa två ekar mäter 8,5 och 7 dm i diameter i brösthöjd. Naturvärdesarter saknas i lavfloran vilket tyder på att träden inte är så gammalt. Ekarna har ändå ett naturvärde, som ersättningsträd för att säkerställa kontinuiteten av ek i området.

Träd 2421

Denna ek mäter 8 dm i brösthöjd. Naturvärdesarter saknas i lavfloran vilket tyder på att träden inte är så gammalt. Eken har ändå ett naturvärde, som ersättningsträd för att säkerställa kontinuiteten av ek i området.

Bild 3. Träd 2421

Bild 2. Träd 2419 och 2420

Träd 2422 (nyckelelement)

Denna ek mäter 12 dm i brösthöjd och har grov skorp bark (7 cm) och mindre håligheter (4a). Naturvärdesarter förekommer lavfloran (sotlav) vilket tyder på att trädet gammalt. Eken har ett stort naturvärde då gamla grova träd är sällsynta.

Bild 4. Träd 2422

Träd 2423 (nyckelelement)

Denna gamla apel mäter drygt 7 dm i brösthöjd och har flera håligheter (4a och 5a). Apeln har ett stort naturvärde, dels då blommande träd är viktiga i landskapet samt att den har håligheter och mulmbildning vilket är viktigt för många insektsarter. Trädet bör frihuggas då den står trängd.

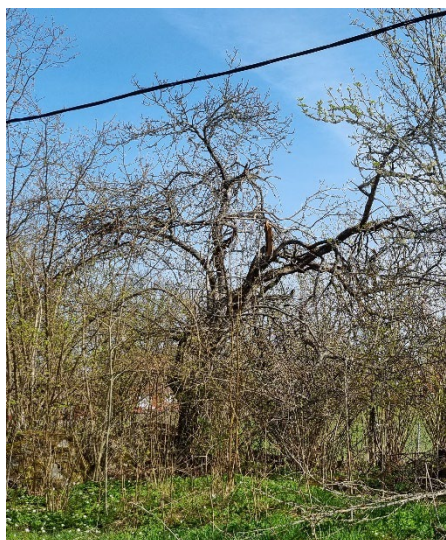

Bild 4. Träd 2423

Övrigt

Vid detaljplanering bör hänsyn tas till område 1 med högre naturvärden samt till ekarna som beskrivits i texten. Även om de flesta ekarna idag inte har högre naturvärden, utan är ersättningsekar till de äldre ekarna utanför planområdet, så bör de få leva och på sikt dö och falla utan att utgöra en större risk för människor eller egendom.

Inom området noterades en holme i anslutning till den idag brukade marken. Dock omges inte holmen av åkermark eller kultiverad betesmark och bedöms därför inte vara skyddad genom det generella biotopskyddet.

Inte heller i direkt anslutning till planområdet finns objekt som är skyddade genom det generella biotopskyddet då omgivande mark delvis överförs till en annan markanvändning.

I den östra delen, utmed vägen, finns ett blötare område på den idag brukade marken (område 2 på översiktskartan). Ytan är ca 0,2 ha och har potential att utvecklas till en mindre våtmark/småvatten genom att schakta ut delar av området. Dessa biotoper är värdefulla inslag och bidrar mycket till den biologiska mångfalden.

Bild 5. Den inringade, mörka ytan på åkermarken skulle kunna utgöra ett läge för våtmark/småvatten